

Témata pro přípravu výzkumného návrhu

Každé z nabízených témat pro přípravu výzkumného návrhu nabízí studentům určité *širší téma* a v doporučené četbě ke každému tématu najdou studenti *teoretické a konceptuální rámce* pro přípravu vlastních výzkumných projektů.

Úkolem studentů (studentských týmů) bude použít zvolené téma jako východisko pro specifikaci a hledání užšího tématického zaměření vlastního výzkumného projektu. Jde tedy o to, najít definovat vlastní, specifické výzkumné téma (předmět výzkumu).

Četba *výchozí literatury* má poskytnout *základní teoretická a konceptuální východiska*. Četba textů má být také inspirací pro úvahu, jak téma a její teoretické uchopení v literatuře upravit do podoby konkrétního empirického výzkumu. Jinými slovy, nabízené téma musí být dále rozpracováno a specifikováno (nejlépe směrem k aktuálním problémům v současné české společnosti). Doporučená četba poskytuje základní teoretické a konceptuální rámce, je východiskem pro nalezení klíčových teoretických konceptů a hypotéz pro vlastní výzkum.

Vybrané teoretické koncepty musí být dále *operacionalizovány*, z teorií budou vyvozovány *pracovní hypotézy* pro ověření empirickým výzkumem.

Téma 1: Fenomén spotřeby luxusních státek

Výchozí literatura:

Lipovetsky, Gilles 2005 *Věčný přepych*. Praha: Prostor, s.59-121

Lipovetsky se zabývá otázkou, jak se změnila postmoderní podoba luxusu. Navazuje na *Teorii zahálčivé třídy* Thorsteina Velena a další autory. Tvrdí, že ve vztahu k nákladné spotřebě se dnešních lidí orientují více na sebe sama, než na uznání druhými. Přepych dnes slouží více k podpoře osobního image než k vytváření image společenské třídy. Lipovský se zabývá také tezí o „feminizaci luxusu“. Pokuste se ve svém výzkumném projektu (návrhu) aplikovat Lipovetského teorie o současném (postmoderním) vztahu lidí k luxusu a okázalé spotřebě. Četba může inspirovat mnoho otázek. Například, platí v českém (postkomunistickém) kontextu Lipovetského teze o individualizaci luxusního konzumu, platí v určitých oblastech konzumu či u určitých sociálních aktérů, sociálních skupin atd? Mění se dnes, ve společnosti s větší rovností příležitostí mezi muži a ženami nějak tento, modernitou založený fenomén „feminizace luxusu“?

Téma 2: Sociální a kulturní zdroje deviantního chování

Výchozí literatura:

Merton, R.K. 2000 „Sociální struktura a anomie“ in Merton, R.K. *Studie ze sociologické teorie*. Praha: SLON. (s.132-177)

Merton se ve své eseji zabývá strukturálními zdroji deviantního chování. Dává do souvislosti anomii a deviantní chování. Navrhne analytický rámec pro zkoumání reakcí na vnější tlak (panující hodnoty) a formuluje 5 typů individuální adaptace na panující kulturní hodnoty ve

společnosti. Pokuste se ve svém výzkumném projektu (návrhu) aplikovat Mertonovu teorii o vztahu anomie a deviantního chování a některé Mertonovy koncepty individuálních adaptací (konformita, ritualismus, inovace, únik, rebelie) na nějaký problém současné české společnosti.

Téma 3: Náboženská (nebo jiná ideová) orientace a ekonomické (nebo politické, rodinné apod.) chování - WEBEROVA KLASICKÁ TEZE JAKO INSPIRACE PRO EMPIRICKÝ VÝZKUM

Výchozí literatura:

- Weber, M. 1997. „Protestantská etika a duch kapitalismu“, In *Autorita, etika a společnost*. Mladá Fronta, Praha, str. 223-267.
- Riis, O. 2003. „Two Religion and the spirit of capitalism in modern Europe“, In L. Halman, O. Riis (eds.), *Religion in Secularizing Society. The Europeans' Religion at the End of the 20th century*, Leden: Brill.

M. Weber ve své slavné stati *Protestantská etika a duch kapitalismu* rozpracoval sociologickou problematiku vztahu mezi náboženskými idejemi (náboženstvím) a ekonomickým chováním. V obecnější rovině tak nastolil otázku vztahu mezi rovinou kulturní a rovinou sociálně-ekonomickou. V návaznosti a současně v protikladu vůči Marxovi tematizoval problematiku působení a podílu „nemateriální“ složky společenského života (ideje, hodnoty) na složku „materiální“, čímž převrátil marxovské schéma materiální základny (hospodářství, sociální struktura apod.) a od ní se odvíjející nemateriální nadstavby (právo, náboženství apod.). Weber se ve své práci zaměřil primárně na působení náboženství, konkrétně pak určitých proudů protestantského křesťanství při formování kapitalistického ducha a kapitalistické pracovní etiky.

Weberova teze se stala v následujících desetiletích předmětem mnoha vášnivých diskusí a kritik, stejně jako objektem četných empirických studií, které ji měly ověřit v praxi. K jedněm z nejznámějších patří v tomto ohledu práce amerického sociologa G. Lenskiho *The Religious Factor* (1963). Přestože z konkrétního obsahového hlediska představuje Weberův příspěvek problematiku nezáležitost, je jeho přínos nepopiratelný v tom smyslu, že do zorného pole sociologického zkoumání vnesl obecnější problematiku působení náboženství na jiné, nenáboženské dimenze sociálního jednání (rodina, politika, ekonomika apod.). Na tomto poli bylo od Weberových časů vykonáno mnoho empirické práce (byť takřka výhradně mimo kontext české společnosti), jejímž viditelným výsledkem je celá řada studií a výzkumných statí. Za všechny lze jmenovat sborník vycházející z dat European Value Study 1990 vydaný L. Halmanem a O. Riisem pod názvem *Religion in Secularizing Society. The Europeans' Religion at the End of the 20th century* (2003).

Studenti by si měli pro inspiraci přečíst stať dánského sociologa O. Riise *Two Religion and the spirit of capitalism in modern Europe* (viz výše zmíněný sborník), aby si učinili představu o tom, jakým způsobem lze Weberův teoretický příspěvek převést do empirické roviny a formulovat jej jakožto výzkumný problém. Na základě této četby by se měli následně pokusit o vypracování vlastního výzkumného projektu, který by se zaměřil na problematiku vztahu mezi náboženskou (či obecně – hodnotovou) orientací respondentů a jinou složkou sociálního života (ekonomická, politická, rodinná apod.).